Абагульнім і запомнім. У Беларусі функцыянуюць два нафтаперапрацоўчыя заводы — у Наваполацку і Мазыры. Нафта і прыродны газ паступаюць на прадпрыемствы па трубаправодах з Расіі.

1. Назавіце фактары размяшчэння нафтавай і нафтаперапрацоўчай прамысловасці Беларусі. 2. Якая сыравіна выкарыстоўваецца на нафта- і газаперапрацоўчых прадпрыемствах?

3. Чаму вытворчасць нафтапрадуктаў з'яўляецца важнай крыніцай валютных даходаў краіны? 4. З якімі праблемамі можа сутыкнуцца сучасная нафтаперапрацоўка?

Ад тэорыі да практыкі. Распрацуйце рэкламны плакат «Прадукцыя НПЗ Беларусі».

§ 33. Геаграфія металургіі

Узгадваем. *Якія віды сыравіны неабходныя для металургічнай вытворчасці?*

Структура і фактары размяшчэння металургічнай вытворчасці. У структуры апрацоўчай прамысловасці Беларусі доля металургіі складае 7,4 %. Металургія адыгрывае важную ролю ў эканоміцы. Яна выпускае металы і шырокі асартымент гатовых вырабаў для прамысловасці, сельскай і лясной гаспадаркі, будаўніцтва, тавараў для народнага спажывання (мал. 123). У металургічны комплекс краіны ўваходзяць каля 20 буйных і сярэдніх прадпрыемстваў, якія вырабляюць стальныя трубы, металакорд,

Металургія

Металургічная вытворчасць	Вытворчасць гатовых металічных вырабаў
чыгуну і сталі	будаўнічых металічных канструкцый і вырабаў
труб, трубаправодаў	радыятараў, катлоў
ліццё металаў	метадам парашковай металургіі
	іншых гатовых металічных вырабаў (тавараў народнага спажывання, малых архітэктурных формаў, вырабаў з дроту, крапежных вырабаў)

Мал. 123. Структурная схема металургіі Беларусі

розныя віды дроту. Акрамя таго, больш за 60 арганізацый выпускаюць гатовыя металічныя вырабы — будаўнічыя металаканструкцыі, інструменты, цыстэрны, катлы, радыятары, крапежныя вырабы і інш. Асноўны аб'ём прадукцыі металургіі прадстаўлены сталлю і гатовым пракатам (табл. 5).

Табліца 5 — Дынаміка вытворчасці асноўных відаў прадукцыі металургіі Беларусі

Прадукцыя, тыс. т	2005	2010	2015	2017
Сталь	2076,0	2672,0	2577,0	2432,6
Гатовы пракат	1839,0	2458,0	2392,0	2201,0
Стальныя трубы	108,3	183,7	212,2	236,5
Дрот	205,0	374,6	399,5	422,8
Металакорд	78,5	92,9	87,9	94,8
Цвікі, кнопкі, скобы і аналагічныя вырабы	44,4	63,4	56,3	53,9

Беларусь не мае сваёй сыравіннай базы для металургіі. *Якія перспектывы здабычы сыравіны для металургіі ў Беларусі?* Сыравінай для прадпрыемстваў з'яўляюцца чыгунныя і стальныя нарыхтоўкі, мясцовы і прывазны металалом. Штогод выпрабляецца 3,5 млн т чорных металаў, з якіх 70 % складаюць гатовы пракат, трубы, метызы, каля 30 % — чыгуннае і стальное ліццё. Больш за 90 % чыгуннага і стальнога ліцця выпрабляецца ў ліцейных цэхах прадпрыемстваў на аснове перапрацоўкі чыгуну, які завозіцца з-за межаў Беларусі. Для прадпрыемстваў чорнай металургіі прамысловае аб'яднанне «Белдругасчормет» нарыхтоўвае штогод 1,2 млн т лому і адходаў чорных металаў. У пасёлку Гатава каля Мінска створана прадпрыемства «Другасчормет», якое збірае і часткова перапрацоўвае металалом.

Геаграфія металургічнай вытворчасці. Найбольшую ўдзельную вагу ў рэгіянальнай структуры металургіі займае Гомельская вобласць. Высокая ўдзельная вага таксама ў Мінскай вобласці і Мінска, дзе размяшчаюцца

ліцейныя і металаапрацоўчыя цэхі машынабудаўнічых заводаў. Доля астатніх рэгіёнаў Беларусі невялікая (мал. 124).

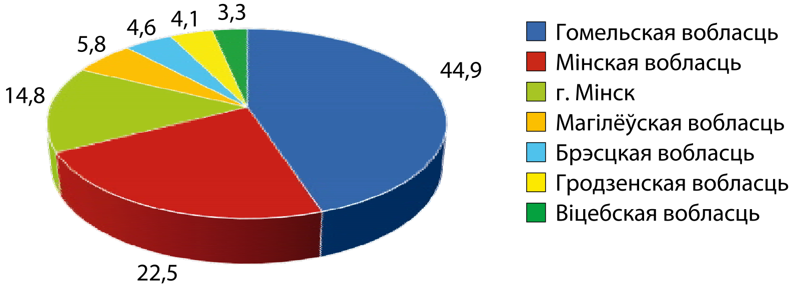

Мал. 124. Рэгіянальная структура металургіі Беларусі, 2017 г., %

Найбуйнейшым прадпрыемствам у краіне з'яўляецца Беларускі металургічны завод у Жлобіне, які быў пабудаваны ў 1984 г. (мал. 125). Тэхналагічны працэс на заводзе просты, узровень аўтаматызацыі высокі, сабекошт вытворчасці металу і металавырабаў нізкі, а якасць прадукцыі высокая. Размяшчэнне БМЗ у Жлобіне тлумачыцца транспартным і водным фактарамі, а таксама наяўнасцю радовішча фармовачных пяскоў. Па праграме імпартазамяшчэння БМЗ наладзіў вытворчасць труб.

Праектная магутнасць 1-й чаргі БМЗ каля 700 тыс. т (500 тыс. т пракату і 200 тыс. т літых нарыхтовак). Зараз выпрацоўваецца 2,5 млн т металу ў год, з якіх 80 % ідзе на экспарт. Як вы думаеце, ці ёсць магчымасць павелічэння вытворчасці на прадпрыемстве?

Мал. 125. Беларускі металургічны завод, г. Жлобін

Буйнейшыя прадпрыемствы металургіі знаходзяцца таксама ў Магілёве, Рэчыцы, Гомелі, Маладзечне, Мінску (мал. 126). Развіццё новай тэхнікі, вытворчасць сучасных машын і механізмаў, неабходнасць павышэння якасці дэталей патрабуюць укаранення новых матэрыялаў. У Беларусі атрымала развіццё парашковая металургія. *Што з'явілася прычынай развіцця парашковай металургіі ў Беларусі?* Зараз у краіне дзейнічае 12 вытворчых участкаў парашковай металургіі, з якіх пяць даюць каля 70 % усяго аб'ёму вытворчасці. Амаль усе гэтыя ўчасткі знаходзяцца ў Мінску. У Маладзечне працуе спецыялізаваны завод. Ён выпускае з жалезнага, меднага парашку і керамікі розныя металічныя вырабы спецыяльнага прызначэння, у асноўным для аўтамабілебудавання.

Мінск (1)

«Белдругасмет»: нарыхтоўка і перапрацоўка металалому, вытворчасць ліцця з чорных і каляровых металаў і сплаваў
«БелТЭН»: вытворчасць трубчастых каркасаў і гнутых дэталей з труб
Мінскі завод ацяпляльнага абсталявання: вытворчасць ацяпляльных катлоў, радыятараў

Маладзечанскі трубапракатны завод (2): вытворчасць стальных электразварных труб, тавараў народнага спажывання

Магілёўскі металургічны завод (3): вытворчасць стальных электразварных профіляў, чыгунных люкаў, тавараў народнага спажывання, малых архітэктурных формаў

Беларускі металургічны завод (4): сталеплавільная, пракатная, метызная вытворчасць і вытворчасць труб

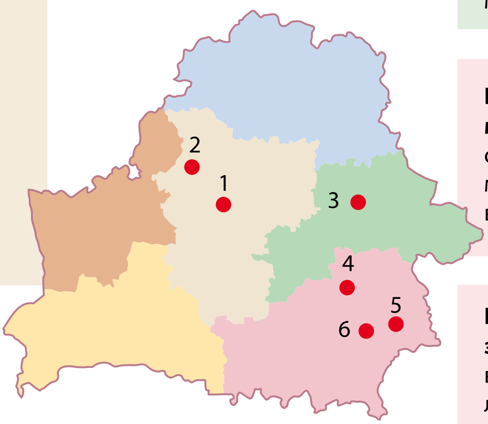

1. Мінск
2. Маладзечна
3. Магілёў
4. Жлобін
5. Гомель
6. Рэчыца

Рэчыцкі метызны завод (6): вытворчасць крапежных вырабаў (цвікі, шрубы, балты, гайкі, заклёпкі) і дроту

Гомельскі ліцейны завод «Цэнтраліт» (5): вытворчасць чыгуннага ліцця, дажджапрымальнікаў, рашотак, мастацкага і пячнога ліцця
«Гідрапровад» у складзе холдынга «Салеа-Гомель» (5): чыгуннае ліццё, станочныя вузлы

Мал. 126. Буйнейшыя прадпрыемствы металургічнай вытворчасці Беларусі

Абагульнім і запомнім. Асноўная сыравіна для развіцця металургічнай вытворчасці Беларусі — металалом. Найбуйнейшым прадпрыемствам у Беларусі з'яўляецца Беларускі металургічны завод. У Беларусі атрымала развіццё парашковая металургія.

1. Што з'яўляецца сыравінай для металургічнай вытворчасці? 2. Назавіце фактары размяшчэння вытворчасці. 3. Пералічыце асноўныя цэнтры металургічнай вытворчасці.

4. Дайце прагноз змены тэрытарыяльнай арганізацыі металургіі ў выніку будаўніцтва АЭС і распрацоўкі радовішчаў жалезных руд у Беларусі. 5. Пабудуйце і прааналізуйце дыяграмы, якія адлюстроўваюць дынаміку вытворчасці прадукцыі металургіі.

Ад тэорыі да практыкі. Распрацуйце завочную экскурсію «Прадпрыемствы металургіі Беларусі».

§ 34. Геаграфія машынабудавання

Узгадваем. *Чаму машынабудаванне адносіцца да ключавых галін прамысловасці свету? Якую прадукцыю выпрабляе машынабудаванне? Якія падгаліны машынабудавання з'яўляюцца навукаёмістымі і інавацыйнымі?*

Структура і фактары размяшчэння машынабудавання. Машынабудаванне з'яўляецца галіной гаспадарчай спецыялізацыі Беларусі. На яго долю прыходзіцца звыш 15 % прадукцыі апрацоўчай прамысловасці краіны. Машынабудаванне Беларусі прадстаўлена рознымі падгалінамі (мал. 127). Галоўнымі фактарамі развіцця галіны ў краіне выступаюць выгаднае эканоміка-геаграфічнае становішча і наяўнасць высокакваліфікаваных працоўных рэсурсаў. Немалаважную ролю адыгрывае і спажывецкі фактар. Большасць прадпрыемстваў машынабудавання размешчана ў Мінску, на долю якіх прыходзіцца 1/3 прадукцыі машынабудавання краіны. Машынабудаўнічыя заводы сканцэнтраваны пераважна ў абласных цэнтрах і буйнейшых гарадах. Машынабудаўнічы комплекс краіны ўключае вытворчасць машын і абсталявання, транспартных сродкаў, электраабсталявання, бытавой тэхнікі, вылічальнай, электроннай і аптычнай апаратуры. Ключавымі таварамі машынабудавання Беларусі з'яўляюцца грузавыя аўтамабілі, пагрузчыкі, кар'ерныя самазвалы, трактары, збожжаўборачныя і кормаўборачныя камбайны, халадзільнікі, мікрахвалевыя печы, электрычныя і газавыя пліты.